

I. Wall. vi, 7); la forma vulgar a Bna. etc. és *tamborella*: Lab. una variant *tomborella*, que altrament no conec. *Tombaleta*. *Turumbella* a Mall. (*AlcM*). *Trombilla* en el Conflent (id.), on hi ha influència de *rebitllar* i tal com veurem *tonversa* amb influència de (*re*)*versar*. *Tombarell* 'carro de trabuc', usat en enginyeria de camins etc. (Gironès: «he comprat un carro uy un *tamburell*: ab quatre *tamburells* y un carro, crec acabar l'obra a primers de maig», Alfons Coromines 1916). *Tombo* val. o bé *tómbol* que és la forma que usa SGuarner en la obreta sobre Peníscola, p. 74. *Tombollar* 'caure rodolant': «atreta una papallona / per la sobtada claror / socarrimant-se les ales / ha *tombollat* fins al fons», MrnAguiló, a. 1848 (*AntPoètica*, 1975, p. 119).

Tomeig «devessei, remor de persones o de coses en moviment» eiv.; Macabich em confirmava la pronúncia *tumač*, amb ex. «ja han arribat del batiar al pis de dalt: s'hi sent molt de *tomeig*» (1964); «*tumech*: desasosiego, intranquilidad», PzCabr. Encara que l'estructura del mot permetria un arabisme, no ho pot ser puix que no hi ha arrels *tmğ*, *tmğ* ni *tmğ* en àrab; però pot sortir del mall. *tomar*, pels cops de peu que se senten. A Sitges «mal olor, pudor, olor de romàtic» (*DAg*).

Tombessa o *tonversa* 'tombarella' mall. i men.: deu resultar d'un encreuament de *tombada* amb el llatí TRANSVERSA 'atravessada': sigui passant per *traversa* o per *trambersa* (potser mossàrab, i amb la reducció de *nv* > *nv* típica de la fonètica sintàctica mall. (*dins bossa* > *dim bossa*). El significat a Mall. oscil·la entre 'tombarella' i 'caiguda' (no crec que mai pugui ser 'conversa', com podria semblar en AMAlcover, *Contarelles*, 320); «les brivades y les espolsades que farà per sortir de l'encallador y alsarse d'aqueixa grandiosa *tonversa* que pegà amb son article de 15 de desembre»; «la meva sinceritat --- m'ha alliberat de moltíssimes de sopegades, sótes i *tonverses*», *BDLC* I, 326; II, 161; *BDLC* VII, 279; VIII, 199.

En canvi la forma men. és *tombessa* amb el significat precís de 'tombarella', que confirmen l'etim. «--- una vegada vaig fer una *tombessa*. —Una *tombessa*!... —digué es Confessor; —I com va esser? —Vèis: així —digué es penitent—, i tot d'una, davant es confessorari, fé un giracampana», Camps Merc. (*Folk. Men.* II, 20). D'aquí el derivat *tombessejar* 'anar de tomballons' (1882, *DAg*); *tomassejar*, *AlcM*. *Tamballessa*, mall. central, potser resultant d'una pronúncia arabitzant de *tombersa* > *tombressa* > *tomaressa*, amb l'anaptixi forçosa de la pron. aràbiga, i *r* > *l* també per arabisme. *Tombassola*.

Capitomba 'tombarella', *capitomb* pall. 'estimbar una roca, donar-li un kapitòm' Tavascan (1934). Anàlogament it. *capitòmbolo*; si bé, en lloc d'això, a Milà, diuen *tomada* (Salvioni, *Dial. Mod. Ci. di. Milano*, 276), cf. Brüch, *ZRPb*. LV, 465.

Retombar (NOLLER etc.); *retombant*, *retomb* 'revolt': propi de les terres tarragonines (tot sovint en les Guies excursionístiques de JoIglésies i Santasusagna): *retòm* 'revolt de camí' a la Pobla d. I. Granadella

(1926).

+*Trastombat* val. 'trastornat, pertorbat, trasbalsat' val. S.: «si el bestiar va pel costat N. de la vall, tenim el ganao més *trastombát* perquè l'herba de l'ombria és més malsana» Benimantell, 1963.

Tómbola, manllevat de l'it. *tómbola*, pròpiament nom d'un joc que es feia «con cartelle di dieci o quindici numeri dall'uno al 80: vince chi li mette prima»: de *tombolare* 'fer tombarelles, caure rodolant'.

CRT.: *Tómbala*. *Tomballaüt*. *Tombaolles*.

† Aquest ha tingut ben poca penetració en català, per no dit cap. Ho diuen, és veritat, algunes persones de Pall. i Urgellet, però l'ús de *pénfe* continua vigorós fins al bell límit de la llengua (oït p. ex. a Torlarribera, al peu del Turbó, 1957, i a tot Ribagorça). Ho deia Emili Riu, que era de Sort, però havia viscut la major part de la vida a Madrid, o bé com a empresari hidràulic quan era a la seva terra. Si hagués estat pallarès jo l'hi hauria oït en les meves innombrables estades al Pallars. Cert que he sentit *toma d'aigües* a Borén, però més aviat *presa* (1959); «*aigua que tomem* de la segla principal», al Pla de St. Tirs i algun altre poble de l'Urgellet; però el fet d'haver estat sempre en termes d'irrigació, ja mostra que es tracta d'un contagi del llenguatge dels enginyers i vigilants hidràulics. Excepció única «que *tomo* aquest camí» a Aós (entre Urgellet, Pall. i Andorra, 1964). No dubtem que és sempre un castellanism local, i que no prospera. En *La Puny*. de Vayreda, es llegeix «havia pogut reunir mitja dotzena y --- l's hauria de *retomar* desseguida ---» (xvi, 248), però no dubto que era err. tip. per *retornar*, com s'ha imprès a la 4.ª ed., p. 194. —² Per entendre l'evolució del sentit, comparem aquella frase catalana amb l'ús de *volta*, o la fr. *en un tour de main*. De cap manera no crec que aquí hi pugui haver el gr.-ll. *atómus*, per més que d'aquest vingui l'it. *attimo* 'moment'.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *tombar-se*, *tombat*, Torre *Tombada*, *tomar*, *estomas-sar*, *tumar*, *tomar* 'copsar', *entomar*, *pomar*, *tomar-se*, *entomar-se*, *enxumar-se*, *empomar*, *emplomar*, *tomb*, *amb un tomb*, *en un tomb*, *pendre bell tomb*, *pendre gran tomb*, *donar un tomb*, *Tres Tombs*, *Lo Tomb del Balcó*, *tomet*, *tombet*, *tumbet*, *tumba*, *tomba*, *tombada*, *tomballó*, *anar a tomballons*, *tromellons*, *turballons*, *tomballonar*, *tomballonejar*, *tomballejar*, *tomballar*, *tombejar*, *tombant*, *tombador*, *tombarella*, *tomborella*, *tomborella*, *tombaleta*, *turumbella*, *trombilla*, *tomborell*, *tamburell*, *tombo*, *tómbol*, *tombollar*, *tomeig*, *tombessa*, *tonversa*, *tombessejar*, *tomassejar*, *tamballessa*, *tombassola*, *capitomba*, *capitomb*, *retombar*, *retombant*, *retomb*, *trastombat*, *tómbola*, *tómbala*, *tomballaüt*, *tombaolles*, *toma d'aigua* [n. 1], *tomar aigua* [n. 1], *retomar* [n. 3].

Tombejar, *tomba*, V. *tombar* *Tombessa*, *tombet*, *tombeta*, *tombilla*, *tombo*, *tómbola*, *tombollar*, *tombolló*, *tomeig*, V. *tombar* *Tomell*, forma alterada del